

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 2 0 1 7 0 1 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

EKONOMIJA

==== Izpitna pola 2 ====

Petek, 5. junij 2020 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, šilček, radirko, računalno in ravnilo.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 6 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**, skice in grafe pa rišite s svinčnikom. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

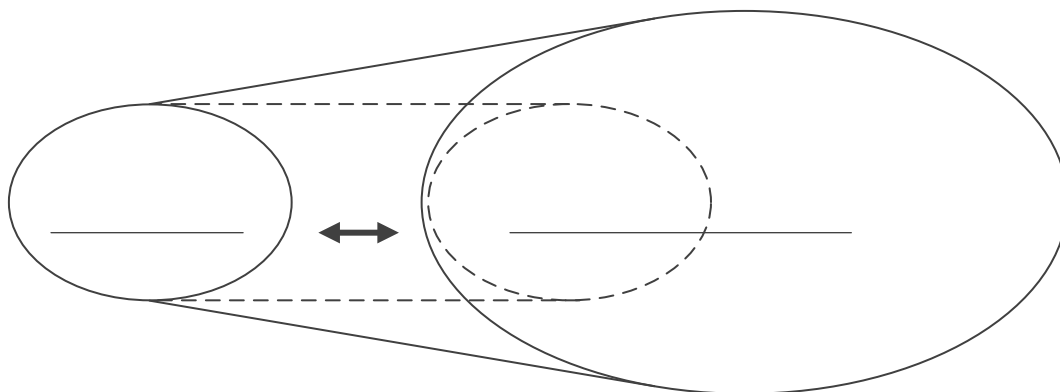
Ta pola ima 24 strani, od tega 4 prazne.

1. naloga: Ekonomski problem in posameznik

Velik napredek v materialnem razvoju družbe vendarle ne omogoča, da bi lahko tudi najbolj razvita družba rešila svoj ekonomski problem.

1.1. Dopolnite sliko tako, da na črti vpišete pojma, ki prikazujeta relativno redkost dobrin.

(1 točka)

1.2. Opredelite pojem substitutne dobrine in navedite primer.

(1 točka)

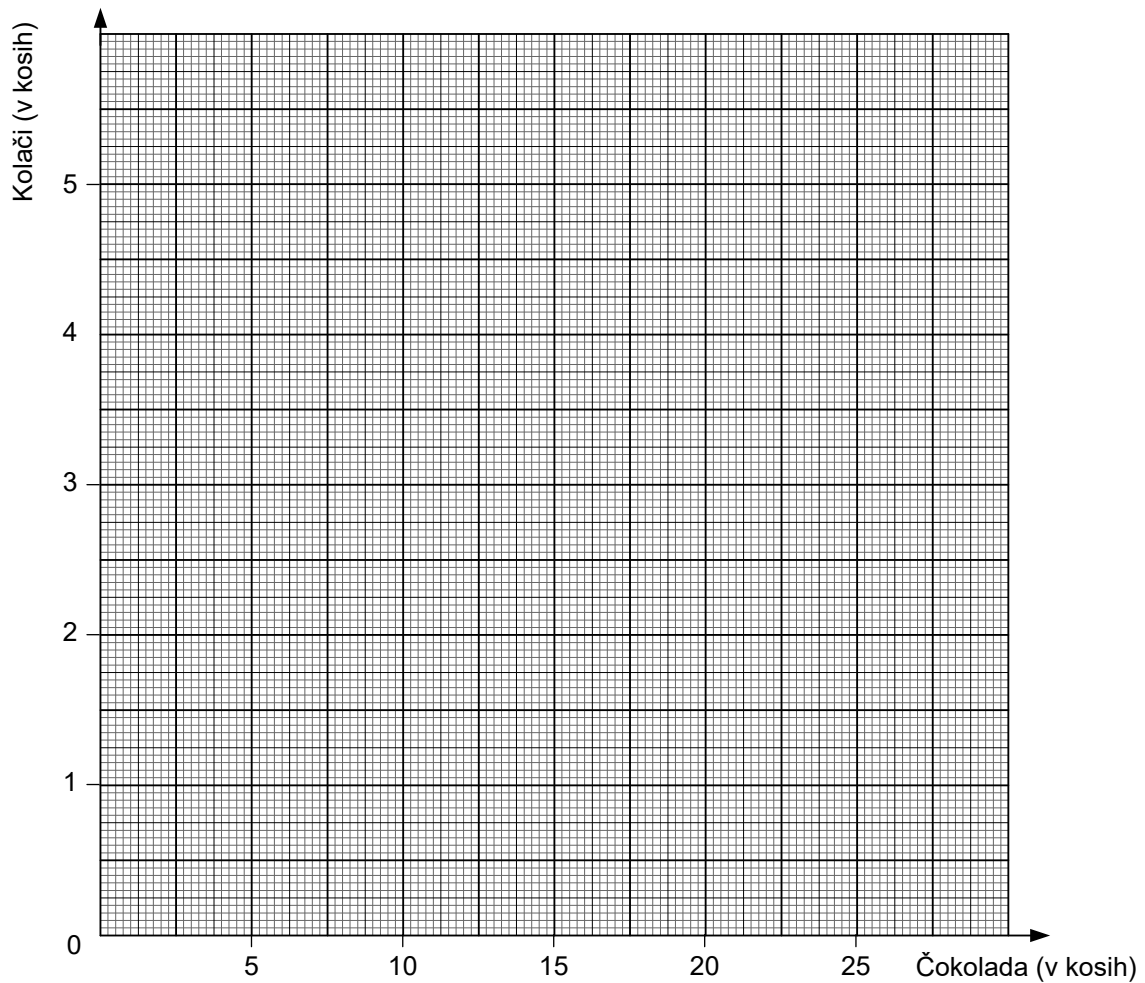
1.3. Ana prireja zabavo za svoj rojstni dan. Ima 50 EUR žepnine ter želi kupiti čokolade in kolače. Ena čokolada stane 2,50 EUR, kolač stane 10 EUR. Dopolnite preglednico tako, da vpišete, koliko čokolad in kolačev lahko kupi, če porabi vso žepnino.

KOLAČI (v kosih)	ČOKOLADE (v kosih)
0	
1	
	12
3	
	4
5	

(1)

Narišite Anino premico cene.

- Podčrtajte pravilno navedbo. (1)
Anina premica cene prikazuje ekonomski problem **posameznika** / **podjetja** / **družbe**. (1)
- Podčrtajte pravilno navedbo in dopolnite trditev.
Alternativni strošek nakupa enega kolača **je** / **sta** / **so** _____
_____. (1)
- Ana se je odločila, da bo kupila 2 kolača in 5 čokolad. Anino izbiro vrišite v diagram in jo označite s črko A.
Podčrtajte pravilno navedbo.
Pri tem nakupu Ana **varčuje** / **porabi vso svojo žepnino** / **si sposodi 5 EUR**.

(1)
(5 točk)

1.4. Ana je kupila 2 kolača in 5 čokolad. Cena kolača je 10 EUR, cena čokolade pa je 2,5 EUR. Mejna koristnost zadnjega kupljenega kolača je 30 enot, mejna koristnost zadnje kupljene čokolade pa je 15 enot.

- Navedite obrazec za optimalno izbiro nakupa dobrin (optimalno košarico nakupa dobrin). (1)

- S pomočjo zapisanega obrazca izračunajte, ali je Ana izbrala optimalno izbiro nakupa obeh dobrin.

Izračun:

(1)

- Podčrtajte pravilno navedbo.

Ana bo dosegla optimalno izbiro nakupa, če bo kupila

toliko, kolikor se je odločila / več kolačev / več čokolade.

(1)

(3 točke)

2. Proizvodni dejavniki in stroški

Proizvodnja je temeljna dejavnost, s katero premagujemo relativno redkost dobrin. Učinkovita proizvodnja je vir večje porabe in boljšega zadovoljevanja potreb ljudi.

2.1. Opredelite pojma:

- Proizvodni dejavnik

(1)

- Strošek

(1)
(2 točki)

2.2. Podjetje eKOLO proizvaja zložljiva električna kolesa, pri čemer potrebuje različne proizvodne dejavnike. Dopolnite preglednico tako, da navedete manjkajoča proizvodna dejavnika in za vsak proizvodni dejavnik navedete primer v podjetju eKOLO.

Proizvodni dejavnik	Primeri proizvodnih dejavnikov v podjetju eKOLO
NARAVA	aluminij, kavčuk, električna energija ...

(2 točki)

2.3. Preglednica prikazuje proizvodne stroške v podjetju eKOLO v kratkem obdobju.

Količina koles (Q v kosih)	0	50	100	150	200	250
Celotni stroški (TC v EUR)	35.000	53.500	68.700	71.900	82.800	92.300

Glede na podatke v preglednici dopolnite trditve.

- Stroški v podjetju eKOLO, ki v kratkem obdobju pri kateremkoli obsegu proizvodnje znašajo 35.000 EUR, se imenujejo _____ stroški. (1)
 - Variabilni stroški pri proizvodnji 150 koles so _____ EUR. (1)
 - Povprečni stroški za kolo pri proizvodnji 200 koles so _____ EUR. (1)
 - Če povečamo proizvodnjo koles z 200 na 250 kosov, znašajo mejni stroški dodatnih 50 koles _____ EUR. (1)
- (4 točke)

2.4. Analizirajte podatke o stroških v 3. vprašanju te naloge.

- Izračunajte, po kateri ceni bi moralo podjetje eKOLO prodajati kolesa, da bi pri proizvodnji 150 koles ustvarilo 11.500 EUR dobička.

Izračun:

Cena za električno kolo _____ EUR.

(1)

- Lastniku podjetja eKOLO predlagajte ukrep, s katerim bi povečal rentabilnost (donosnost) podjetja eKOLO, in ga utemeljite.

Ukrep: _____

Utemeljitev: _____

(1)
(2 točki)

3. naloga: Trg in ponudba

Trg je prostor, kjer se srečujeta ponudnik in povpraševalec, da po določeni ceni zamenjata blago.

3.1. Pojasnite selektivno funkcijo trga.

(1 točka)

3.2. Proizvajalci se na trgu blaga pojavljajo kot ponudniki.

- Opredelite pojem ponudba.

(1)

- Navedite tri dejavnike, ki vplivajo na ponudbo.

(1)

(2 točki)

3.3. Preglednica prikazuje lestvico tržne ponudbe optičnih stekel, ki jo sestavljajo trije ponudniki A, B in C.

Cena (v EUR/kos)	Ponudnik A (v kosih)	Ponudnik B (v kosih)	Ponudnik C (v kosih)	Tržna ponudba (v kosih)
50	900	4.100	10.000	15.000
100	1.100		12.900	20.000
150	3.000	7.500	14.500	
200	5.000	9.000	16.000	30.000
250		11.000	17.000	35.000

- Analizirajte podatke v preglednici, izračunajte manjkajoče količine in vpišite rezultate v preglednico.

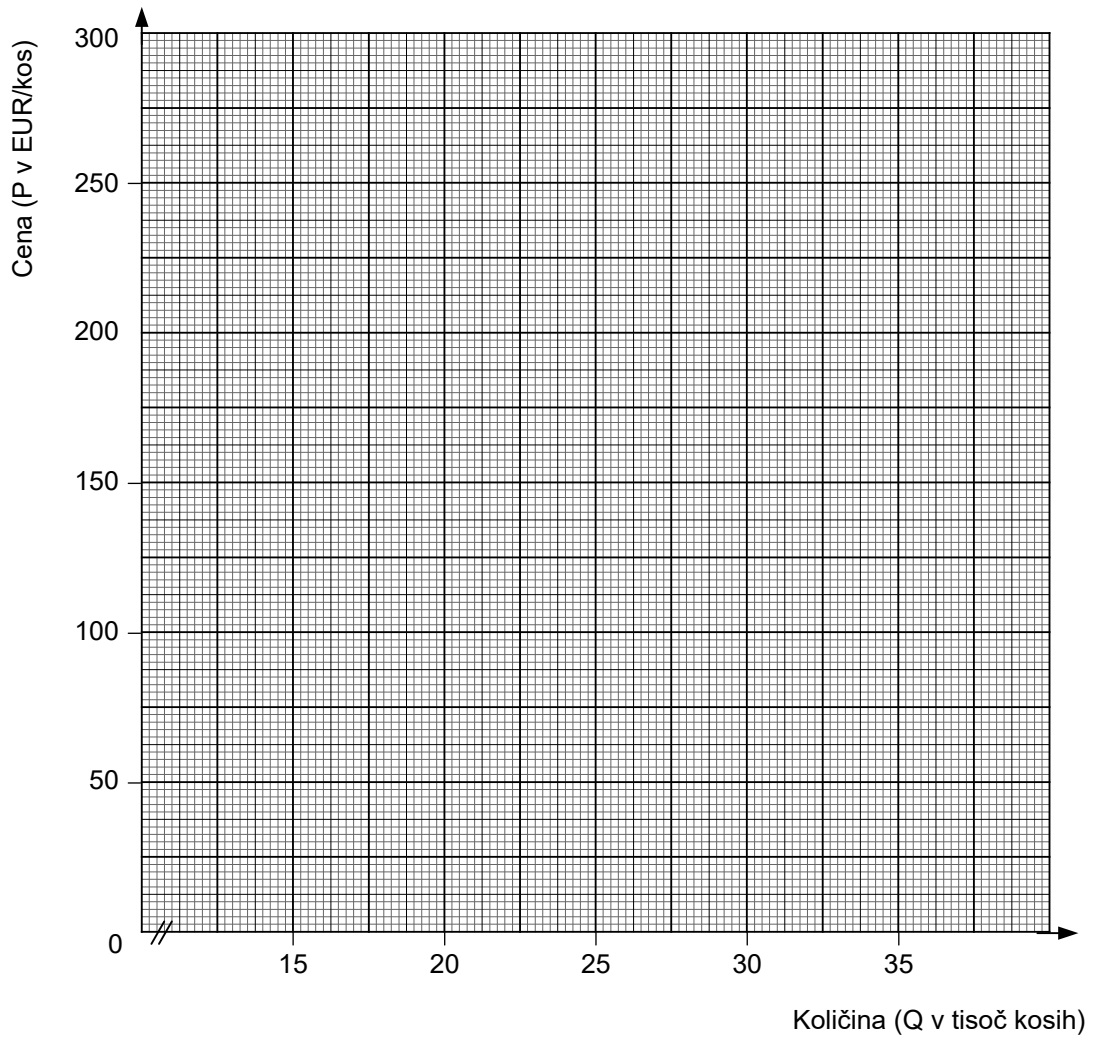
(1)

M 2 0 1 7 0 1 1 2 1 3

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

- Po podatkih iz preglednice grafično prikažite tržno ponudbo optičnih stekel.

(1)

- Pojasnite, zakaj se z zvišanjem cen optičnih stekel obseg tržne ponudbe povečuje.

(1)

- Proizvajalci optičnih stekel so uvedli novo tehnologijo in s tem znižali proizvodne stroške. V diagram pri prejšnjem vprašanju s črtkano črto vrišite, kako to znižanje vpliva na tržno ponudbo optičnih stekel.

(1)

(4 točke)

3.4. Cenovne elastičnosti ponudb blaga na trgu se razlikujejo.

- Opredelite pojem cenovna elastičnost ponudbe.

(1)

- Ponudniki optičnih stekel so pripravljani po ceni 50 EUR/kos ponuditi 15.000 kosov optičnih stekel in po ceni 100 EUR/kos 20.000 kosov optičnih stekel. Izračunajte koeficient cenovne elastičnosti ponudbe optičnih stekel. Rezultat zaokrožite na dve decimalni mesti.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

- Analizirajte rezultat in podčrtajte pravilni navedbi.

Koeficient cenovne elastičnosti ponudbe kaže, da je ponudba optičnih stekel

elastična / neelastična, kar pomeni, da v proizvodnji optičnih stekel sodeluje

specializirani / nespecializirani proizvodni dejavnik.

(1)

(3 točke)

4. naloga: Denar in inflacija

Blagovnega gospodarstva ni brez denarja. Je posrednik pri nakupu in prodaji blaga in storitev.

4.1. V zgodovini so se kot denar uporabljale različne vrste blaga.

- Pojasnite, zakaj danes ni več mogoče uporabljati zlata kot denarja.

(1)

- Navedite oblike denarja v sodobnih gospodarstvih.

(1)

- Pojasnite funkcijo denarja kot merila vrednosti.

(1)
(3 točke)

4.2. Ameriški ekonomist Fisher je razvil enačbo kvantitetne teorije denarja, po kateri centralna banka določa količino denarja v obtoku.

- Navedite menjalno enačbo, na kateri temelji klasična kvantitetna teorija denarja.

Obrazec:

(1)

- V državi Ladiji proizvajajo samo en izdelek v obsegu 18.000 kosov in ga prodajajo po 3 denarne enote. Izračunajte, kolikšna je potrebna količina denarja v obtoku v Ladiji, če je obtočna hitrost denarja 2.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)
(2 točki)

4.3. V državi Ladiji je statistični urad izmeril 12-odstotno letno inflacijo.

Podčrtajte pravilni navedbi.

- V Ladiji se realna vrednost denarja zaradi inflacije **povečuje** / zmanjšuje.
- V razmerah inflacije mora centralna banka voditi **ekspanzivno** / restriktivno denarno politiko.

(1)
(2 točki)

4.4. Varčevalci Ladije pričakujejo, da se njihovi prihranki obrestujejo.

Jaka je imel na banki eno leto 18.000 denarnih enot prihrankov. Po enem letu je dvignil svoje prihranke skupaj z obrestmi v višini 19.620 denarnih enot. V tem letu je bila v gospodarstvu 12-odstotna inflacija.

- Z ustreznimi izračuni utemeljite, ali se je Jaki varčevanje splačalo.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

- Utemeljitev:

(1)

- Pojasnite, zakaj je za varčevalce pomembna realno pozitivna obrestna mera.

(1)
(3 točke)

5. naloga: Vloga države v gospodarstvu

V 20. stoletju je država nenehno širila svoj vpliv in tako s krepitvijo svoje aktivnosti postala poglavitni subjekt delovanja sodobne družbe.

5.1. Opredelite pojem država.

(1 točka)

5.2. Navedite štiri temeljne funkcije (cilje) sodobne države.

(1 točka)

5.3. Opredelite pojem fiskalna politika.

(1 točka)

5.4. Preglednica prikazuje javnofinančne prihodke in javnofinančne odhodke Slovenije za leto 2016.

JAVNOFINANČNI PRIHODKI, mio. EUR		JAVNOFINANČNI ODHODKI, mio. EUR	
PRIHODKI SKUPAJ	15.838,7	ODHODKI SKUPAJ	16.492,9
Tekoči prihodki		Tekoči odhodki	7.406,0
a) Davčni prihodki	14.240,1	Plače in drugi izdatki zaposlenim	3.782,1
Davki na dohodek in dobiček	2.680,8	Izdatki za blago in storitve	2.374,5
Prispevki za socialno varnost	5.720,6	Plačilo obresti	1.074,2
Davki na plačilno listo in delovno silo	19,8	Sredstva, izločena v rezerve	175,3
Davki na premoženje	255,2	Tekoči transferji	7.699,4
Domači davki na blago in storitve	5.432,9	Subvencije	397,0
Davki na medn. trgov. in transakcije	81,9	Transferji posameznikom in gospodinjstvom	6.495,5
Drugi davki	48,7	Transferji neprofitnim organizacijam in ustanovam, drugi tekoči domači transferji	727,3
b) Nedavčni prihodki	961,2	Tekoči transferji v tujino	79,7
Kapitalski prihodki	95,6	Investicijski odhodki	785,2
Prejete donacije	10,3	Investicijski transferji	174,8
Transferni prihodki	51,1	Plačila sredstev v proračun EU	427,4
Prejeta sredstva iz EU	480,4		

(Vir: Bilten MF, povzeto po Ekonomskem ogledalu št. 2/2017, letnik XXIII)

Analizirajte podatke v preglednici in dopolnite trditve ter podčrtajte pravilni navedbi.

- Najstabilnejši vir financiranja javne porabe so tekoči prihodki, ki so v letu 2016 obsegali _____ milijonov EUR, kar je _____ odstotkov vseh javnofinančnih prihodkov.

(1)

- V letu 2016 so bili javnofinančni prihodki **večji / manjši** od javnofinančnih odhodkov, kar pomeni, da smo imeli proračunski **presežek / primanjkljaj** v višini _____ milijonov EUR.

(2)

- Bilanca javnofinančnih prihodkov in odhodkov mora biti izravnana, kar lahko država doseže s povečanjem davkov. Pojasnite, kako država še lahko financira javnofinančni primanjkljaj.

(1)
(4 točke)

5.5. Fiskalna politika je poleg monetarne politike najpomembnejša ekonomska politika.

- Navedite tri funkcije fiskalne politike.

(1)

- Marko in Alenka sta se v januarju 2016 redno zaposlila. Markova neto letna davčna osnova je za to leto znašala 20.350 EUR, Alenkina pa 22.350 EUR.

Analizirajte podatke v preglednici in dopolnite trditve. Izračune zaokrožite na dve decimalni mesti.

Če znaša neto letna davčna osnova v EUR		Znaša dohodnina v EUR	
nad	do		
	8.021,34		16 %
8.021,34	20.400,00	1.283,41	+ 27 % nad 8.021,34
20.400,00	70.907,20	4.625,65	+ 41 % nad 20.400,00
70.907,20		25.333,60	+ 50 % nad 70.907,20

(Vir: https://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=9207/Lestvica_za_odmero_dohodnine_in_olaj%9Aave_za_letno_2016. Pridobljeno: 26. 2. 2017.)

Medtem ko je za leto 2016 Marko plačal 4.612,15 EUR dohodnine,

je Alenka plačala _____ EUR dohodnine.

(1)

Preglednica in izračuna obeh dohodnin kažeta, da je dohodninska lestvica v Sloveniji

po načinu odmere davka _____, kar pomeni, da Alenka v

primerjavi z Markom (natančno utemeljite) _____

(1)

(3 točke)

- Izračunajte stopnjo rasti prebivalstva Slovenije ob koncu leta 2015. Rezultat zaokrožite na eno decimalno mesto.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)
(3 točke)

6.3. Pri ustvarjanju BDP sodeluje le del prebivalstva.

- Opredelite delovno aktivno prebivalstvo Slovenije.

(1)

Preglednica prikazuje podatke o prebivalstvu v Sloveniji leta 2015 glede na družbeno-ekonomske značilnosti.

v tisoč

Aktivni prebivalci	1.008
Delovno aktivni prebivalci	917
Samozaposleni	114
Registrirano brezposelni	105
Neaktivni	750

(Vir: Prevezeto po Statopis 2016, str. 19)

- Izračunajte stopnjo registrirane brezposelnosti v Sloveniji leta 2015. Rezultat zaokrožite na eno decimalno mesto.

Izračun:

Rezultat: _____

(1)

- V Sloveniji je bilo 91.000 anketno (ILO) brezposelnih oseb leta 2015. Primerjajte podatke med registrirano in anketno brezposelnimi osebami v letu 2015 ter utemeljite razliko.

(1)
(3 točke)

6.4. V Sloveniji se po uvedbi pokojninske reforme uporabljata dva stebra pokojninskega zavarovanja.

- Dopolnite besedilo.

Prvi steber pokojninskega zavarovanja temelji na _____
_____, ki deluje le v pričakovanju, da bodo prihodnje generacije zavarovancev
plačevale prispevke za bodoče upokojence.

(1)

- Navedite dva razloga za pokojninsko reformo v Sloveniji.

(1)

- Pojasnite vsaj eno prednost prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji.

(1)
(3 točke)

